ממשיכה הברייתא: וּמוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר אפילו בנסרים שיש בהם ארבעה טפחים, שֶׁאִם יֵשׁ בֵּין נָסָר לְנָסָר חלל ריק כְּמִלֹּא רחבו של נָסָר, שֶׁמַּנִּיחַ פָּסָל – פסולת גורן ויקב, שהוא סכך כשר, בֵּינֵיהֶם – בחלל שבין נסר לנסר, וְהסוכה כְּשֵׁרָה. מבארת הגמרא את הקושיא: כְּשֶׁלָּמָּא לְמַאן דְּאָמַר שסכך פסול בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד פוסל רק בְּאַרְבָּע אַמּוֹת, מְשׁוּם הָכִי מובן שאם מניח פסל בין נסר לנסר כְּשֵׁרָה, כיון שאין כאן ארבע אמות של סכך פסול, ומותר לישן תחת הסכך הכשר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שסכך פסול בָּאֶמְצַע הסוכה פוסל בְּאַרְבָּעָה טפחים, אַמַּאי סוכה זו כְּשֵׁרָה, הרי נסר רחב ארבעה טפחים הפסול לסיכוך פוסל את כל הסוכה ואיך מועיל מה שמניח פסל ביניהם. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, הָכָא – מה שהכשירה הברייתא, בְּסוּכָּה דְּלֹא הַוְיָא – שאין בה אֶלָּא שְׁמֹנָה אמות מְצוּמְצָמוֹת עֲסָקִינַן, שהם ארבעים ושמונה טפחים, וְיֵהָכֵי – מדובר שהניח נָסָר רחב ארבעה טפחים סמוך לדופן וּלאחריו פָּסָל ארבעה טפחים, וְעוד נָסָר רחב ארבעה וּפָסָל ארבעה, וְעוד נָסָר ארבעה וּפָסָל ארבעה, כל זה מַהַאי גִּיסָא – מצידה האחד של הסוכה עד אמצעה [נמצא שממלא עשרים וארבעה טפחים מרוחב הסוכה]. וְאחר כך מניח נָסָר רחב ארבעה טפחים וּפָסָל ארבעה טפחים וְלאחריו עוד נָסָר רחב ארבעה וּפָסָל ארבעה וְלאחריו עוד נָסָר ארבעה וּפָסָל ארבעה, גם מַהַאי גִּיסָא – מצידה השני של הסוכה, ונמצא שמילא את כל רוחב הסוכה, ובאופן זה כשירה, דְּכיון שהניח כסדר הזה מכל צד, הָווּ לְהוּ – נמצא שיש שְׁנֵי פָּסָלִין [־סכך כשר], ברוחב שמונה טפחים בָּאֶמְצַע הסוכה, וְאֵיכָא שיעור הֶכְשֵׁר סוּכָּה בָּאֶמְצַע – שמכל צד יש עשרים טפחים עד הסוכה הכשירה [נסר, פסל, נסר, פסל, ונסר], וכיון שהם פחות מארבע אמות הסוכה כשירה מדין דופן עקומה, אמנם באופן שהסכך הפסול רחוק יותר מארבע אמות מן הדופן, או שאין שבעה טפחים סכך כשר באמצע, פוסל הסכך הפסול בארבעה טפחים.

אָמַר אַבָּיֵי, אֲוִיר שְׁלֹשָׁה טפחים הפוסל את הסוכה כמבואר לעיל (יז:), אם הוא בְּסוּכָּה גְּדוֹלָה [שלבד האויר יש בה שיעור סוכה] וּכדי להכשירה מֵעֲטוֹ – את האויר, בֵּין אם מיעטו בְּקָנִים שהם סכך כשר, וּבֵין אם מיעטו בְּשִׁפּוּדִין שהם סכך פסול, הֲוֵי מִיעוּט והסוכה כשירה, שאין הסכך הפסול והאויר מצטרפים לפסול את הסוכה, כשאין בכל אחד מהם שיעור לפסול בפני עצמו. אבל אויר שלושה טפחים בְּסוּכָּה קְטַנָּה של שבעה טפחים, דווקא אם ממעט את האויר בְּקָנִים שהם סכך כשר, הֲוֵי מִיעוּט והסוכה כשירה, שכיון שהאויר פחות משלושה טפחים אומרים לבוד ובאילו הכל מסוכך בסכך כשר, אבל אם ממעטו בְּשִׁפּוּדִין שהם סכך פסול, לֹא הֲוֵי מִיעוּט והסוכה פסולה, שאין האויר והשפודים מצטרפים להשלים את שיעור הסוכה, נמצא שאין בסוכה זו סכך כשר שבעה טפחים. מוסיפה הגמרא: וְהָנֵי מִילֵּי שאם יש אויר פחות משלושה טפחים בשירה, דווקא כשהאויר מִן הַצַּד – סמוך לדופן הסוכה, שבזה נאמר דין לבוד ונחשב כאילו יש שם סכך כשר, אֲבָל אם יש אויר פחות משלושה בָּאֶמְצַע הסוכה, פְּלִיגִי בָּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא האם נאמר באופן זה דין לבוד, חַד – רבינא אָמַר, יֵשׁ לְבוּד בָּאֶמְצַע, ולכן גם כשהאויר באמצע הסוכה נחשב כאילו סתום וכשירה, וְחַד – רב אחא אָמַר, אֵין לְבוּד בָּאֶמְצַע, והאויר שבאמצע חוצץ בין שני חלקי הסכך ונמצאים שני חלקי הסוכה ללא שלוש דפנות.

מבארת הגמרא: מַאי טַעֲמָא – מה מקורו דְּמַאן דְּאָמַר שיש דין לְבוּד גם בָּאֶמְצַע, דְּתַנְיָא, קוֹדֶה הַמונחת על פתח המבוי להתירו בטלטול, וּיוֹצֵאָה מִכּוֹתֶל זֶה וְאֵינָהּ נוֹגַעַת בְּכוֹתֶל אַחֵר שכנגדו, אלא רחוקה ממנו מעט, וְכֵן מבוי שיש לו שְׁתֵּי קוֹרוֹת, אַחַת יוֹצֵאָה מִכּוֹתֶל זֶה וְאַחַת יוֹצֵאָה מִכּוֹתֶל אַחֵר כנגדה, וְאֵינָן נוֹגְעוֹת – הקורות זוֹ בָּזוֹ, אם יש פָּחוֹת מִשָּׁלֹשׁ טפחים בין הקורה לכותל או לקורה שכנגדה, נחשב החלל כסתום מדין לבוד, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת, אולם אם יש שָׁלֹשׁ טפחים בין הקורה לכותל או לקורה שכנגדה, צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת כדי שיהיו הקורות מעל כל פתח המבוי. הרי שאומרים לבוד אף בשתי קורות שיש ביניהם פחות משלושה דהיינו באמצע המבוי. מבארת הגמרא: וְאִידָךְ – החולק וסובר שאין לבוד באמצע, יישב ברייתא זו ויאמר שאכן בדינים דאורייתא כגון סוכה, לא למדנו מהלכה למשה מסיני אלא לבוד מן הצד ולא באמצע, אבל שַׁאנִי קוֹרוֹת, דְּרַבָּנַן הם שאמרו שצריך להניח היכר בראש המבוי, ומהתורה מותר לטלטל במבוי גם ללא הקורות, ולפיכך הקלו שמועיל לבוד אף באמצע.

מבארת הגמרא: מַאי טַעֲמָא דְּמַאן דְּאָמַר שאין לְבוּד בָּאֶמְצַע, דְּתַנְיָא, אֲרוּבָּה – חלון בגג שֶׁבַּבַּיִת, וּבָהּ פּוֹתֵחַ טָפַח – יש בה חלל של טפח על טפח, אם יש טוּמְאָה של מת בְּתוך הַבַּיִת, כּוּלּוֹ טָמֵא – כל הכלים שבתוך הבית נטמאים בטומאת אוהל, אולם מַה שֶּׁבָּנֶגֶד הָאֲרוּבָּה מתחתיה, נחשב שאינו בתוך האוהל וְטָהוֹר, שכיון שאינה מקורה אינה נחשבת להמשך האוהל. וכן אם נמצאת הטּוּמְאָה כְּנֶגֶד הָאֲרוּבָּה – מתחתיה, נחשבת הארובה למקום בפני עצמו ואין כאן אוהל כלל על הטומאה, וְכָל הַבַּיִת כּוּלּוֹ טָהוֹר – כל הכלים שנמצאים בבית טהורים. וכן אם אֵין בָּאֲרוּבָּה שיעור פּוֹתֵחַ טָפַח – טפח על טפח, אם נמצאת הטּוּמְאָה בַּבַּיִת, כל הכלים שבתוך הבית נטמאים באוהל המת, ומה שכְּנֶגֶד הָאֲרוּבָּה טָהוֹר. ואם נמצאת הטּוּמְאָה כְּנֶגֶד הָאֲרוּבָּה, נחשבת הארובה למקום בפני עצמו, וְכָל הַבַּיִת כּוּלּוֹ טָהוֹר כיון שהבית אינו מאהיל על הטומאה. ומכך שאף על פי שפתח הארובה פחות משלושה טפחים, אין אומרים לבוד להחשיבו כאילו הוא סתום ויטמא מה שתחת הארובה עם כל מה שבבית מדין אוהל, יש להוכיח שאין לבוד באמצע. מבארת הגמרא: וְאִידָךְ – החולק וסובר שיש לבוד באמצע, יישב משנה זו ויאמר שבכל התורה יש לבוד אף באמצע, וּשְׁאנֵי הָלְכוֹת טוּמְאָה שאין בהם לבוד באמצע, משום דְּהָכִי גְּמִירֵי לְהוּ הלכה למשה מסיני.

הגמרא חוזרת לדין דופן עקומה: דָּרֵשׁ התנא רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְעַאי, בַּיִת שֶׁנִּפְחֵת גגו באמצעו וְסִיְּיבֵהּ עַל גַּבָּיו – על גבי המקום שנפחת, הסוכה כְּשֵׁרָה מדין דופן עקומה, שנחשבת תקרת הבית כאילו היא המשכו של הדופן. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי, פָּרֵישׁ – פרש את דבריך, שהרי לא בכל האופנים הסוכה כשירה, אלא כָּךְ פֵּירֵשׁ אַבָּא – רבי יוסי, אם הסכך מרוחק מהדפנות אַרְבַּע אַמּוֹת, הסוכה פְּסוּלָה שבזה לא נאמר דין דופן עקומה, ורק אם הסכך מרוחק מהדפנות פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, הסוכה כְּשֵׁרָה משום דופן עקומה.

הגמרא מביאה דרשה נוספת שאמר עליה רבי ישמעאל דבר דומה: דָּרֵשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְעַאי, אַבְרוֹמָא – מין דגים קטנים, שֶׁרְיָא – מותרים באכילה, ואין חוששים שמא מעורבים בהם שרצים, אף על פי שהם קטנים ואין השרצים ניכרים בהם. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי, פָּרֵישׁ את דבריך, שהרי לא בכל המקומות דגים אלו מותרים, אלא כָּךְ אָמַר אַבָּא, אברומא שֶׁל מָקוֹם – נהר פְּלוֹנִי אֲסוּרָה, משום שמצויים שם שרצים טמאים ואינם ניכרים מרוב קוטנם ואינו יכול להפרישם, ואברומא שֶׁל מָקוֹם – נהר פְּלוֹנִי מוּתֶּרֶת, שאין השרצים מצויים באותו נהר ואין חשש שמא יאכל שרצים טמאים. וּכְמַאן אָזְלָא – כמו שמצינו דְּאָמַר אַבָּיֵי, הַאי צַחֲנָתָא – דגים קטנים דְּבַב נַחֲרָא – שנמצאים בנהר ששמו ׳בב׳, שַׁרְיָא – מותרים באכילה. מבארת הגמרא: מַאי טַעֲמָא אין חוששים שיש בנהר זה דגים קטנים טמאים [שרצים], אִילֵימָא מְשׁוּם דִּרְדֵּיפֵי מַיָּא – שהמים בנהר ׳בב׳ זורמים מהר, וְהַאי דָּג טָמֵא בֵּיוָן דְּלֵית לֵיהּ חוּט הַשִּׁדְרָה, לֹא מָצֵי קָאֵים – אינו יכול להתקיים בנהר זה. אי אפשר לומר כן, וְהָא קָא חָזְינַן דְּקָאֵי – הרי אנו רואים שדגים טמאים מתקיימים גם בנהרות הזורמים מהר, אֶלָּא תרצה לומר שהטעם הוא מְשׁוּם דְּמַלְּחֵי מַיָּא – שהמים של נהר ׳בב׳ מלוחים, וְהַאי דָּג טָמֵא בֵּיוָן דְּלֵית לֵיהּ קִילְפֵי – אין לו קשקשים, לֹא מָצֵי קָאֵי – אינו יכול להתקיים בו. גם זה אי אפשר לומר, וְהָא קָא חָזְינַן דְּקָאֵי – הרי אנו רואים שדגים טמאים מתקיימים גם במים מלוחים. אֶלָּא הטעם שאין חוששים בנהר ׳בב׳ לדגים טמאים, הוא מְשׁוּם דְּלֹא מַרְבֶּה טִינֵיהוּ – אין הטיט של נהר ׳בב׳ מגדל דָּג טָמֵא. וכן לגבי אברומא, אם הוא מנהרות שמגדלים שרצים טמאים אסור לאוכלו שמא יאכל שרצים טמאים כיון שאינם ניכרים מרוב

המשך בעמוד נח

קוטנם, ומנהרות שאינם מגדלים שרצים טמאים מותר לאוכלו.
מוסיפה הגמרא: **אָמַר רַבִּינָא, וְאַיְדָנָא** – בזמננו **דְּשָׁפְכִי** – שהמים
נשפכים **מִנְּהַר אֵיתָן וּנְהַר גַּמְדָא** שמצויים בהם דגים טמאים, **לְהָהֵם**
– לתוך נהר 'בב', **אֲסִירָא** – אסור לאכול את הצחנתא, שאף על
פי שנהר 'בב' אינו מגדל דגים טמאים, יתכן שנכנסו לתוכו
מנהרות אחרים המגדלים אותם.
אִתְּמַר, סִיכֵּךְ עַל גַּבֵּי אַכְסַדְרָה – חצר שהיא מוקפת בתים משלוש
רוחותיה, ויוצא מהם כמין גג הבולט מן דפנות הבית לתוך החצר,
וסיכך על אויר החצר וסמך את הסכך על שפת גג האכסדרה, **שַׁיֵּישׁ**
לָהּ – בין האכסדרה לחצר שסיכך עליה **פַּצִּימִין** – קנים שעומדים
בסמוך זה לזה כמין חלונות ויש ביניהם פחות משלושה טפחים,
הסוכה **כְּשֵׁרָה**, שכיון שהקנים סמוכים זה לזה בפחות משלושה
טפחים, נחשב כאילו הכל סתום מדין לבוד, ונמצא שיש דופן
לסוכה. אבל באופן **שַׁאֵין לָהּ פַּצִּימִין**, נחלקו אביי ורבא, **אַבַּיֵי אָמַר**
שהסוכה **כְּשֵׁרָה**, **וְרָבָא אָמַר** שהסוכה **פְּסוּלָה**. מבארת הגמרא את
טעם מחלוקתם: **אַבַּיֵי אָמַר** שהסוכה **כְּשֵׁרָה**,

שכיון שהניח את הסכך על תקרת האכסדרה ושפת התקרה של האכסדרה ניכרת בתוך הסוכה, אַמְרִינָן כאילו פְּי [־שפת] הַתִּקְרָה של האכסדרה יוֹרֵד כלפי מטה וְסוֹתֵם – ונחשב שיש שם דופן. וְרָבָא חלק ואָמַר שסוכה זו פְּסוּלָה, משום שסובר שלא אַמְרִינָן כאילו פְּי הַתִּקְרָה של האכסדרה יוֹרֵד וְסוֹתֵם, ונמצאת הסוכה ללא דפנות, ולהלן יבואר טעמו.

אָמַר – שאל לֵיהּ רָבָא לְאַבַּיֵי, לְדִידָךְ – לשיטתך דְּאָמְרַתְּ פְּי תִּקְרָה של האכסדרה יוֹרֵד וְסוֹתֵם, האם גם בסוכה העומדת בחצר ומסוככת בנסרים עבים נאמר דין זה שאֲפִילּוּ אם הֲפָחִית – הסיר את הַדּוֹפָן האֶמְצָעִי ונעשית הסוכה כמין מבוי מפולש, שכשירה משום שאומרים שפי הנסרים העבים יורד וסותם ונחשב כאילו יש דופן ברוח השלישית. אָמַר לֵיהּ אביי לרבא, גם לשיטתי שאומרים פי תקרה יורד וסותם, זה דווקא באכסדרה והדומה לה שהסוכה סתומה בכל רוחותיה על ידי מחיצות הבית ואין בה מעבר לרבים, אלא שאין לה דפנות, ולזה מועיל פי תקרה יורד וסותם, אולם באופן שהסוכה עומדת באמצע החצר ולאחר שהסיר את הדופן ברוח האמצעית יש מעבר לרבים בתוך הסוכה, מוֹדִינָא לֵךְ בָּהֲהִיא – בסוכה זו שהיא פסולה, משום דַּהֲוָה לֵיהּ סוכה זו כְּמָבוֹי הַמְפוּלָּשׁ, שכיון שהיא עשויה להילוך הרבים, לא מועיל בה דין פי תקרה יורד וסותם, כיון שמתבטלים מחיצותיה.

הגמרא הבינה שטעמו של רבא שלא אומרים פי תקרה יורד וסותם בסיכך על גבי אכסדרה, הוא משום שסובר שאין דין פי תקרה יורד וסותם אלא בדופן אחת או שתים, כששאר הדפנות עשויות כהלכתן, אבל בסוכה שאין בה שום דופן כהלכתה כגון שסיכך על גבי אכסדרה, אין אומרים פי תקרה יורד וסותם מכל צד.

מבררת הגמרא: לֵימָא – האם נאמר שאַבַּיֵי וְרָבָא שחולקים האם אומרים פי תקרה יורד וסותם, בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל קָמִיפַּלְגֵי – נחלקו במחלוקת רב ושמואל לעניין טלטול בשבת באכסדרה שנמצאת בבקעה, דְּאִתְּמַר, אִכְסַדְרָה הנמצאת בְּבִקְעָה, שאין לה דפנות כלל אלא גג העומד על ארבע יתדות, רַב אָמַר מוּתָּר לְטַלְטֵל בְּכוּלָּהּ, ואף על פי שבבקעה עצמה אסור לטלטל מדרבנן משום שדינה ככרמלית, נחשבת האכסדרה לרשות היחיד בפני עצמה, משום דְּאַמְרִינָן פְּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם, ונחשבת כאילו מוקפת במחיצות מארבעת רוחותיה, ולכן מותר לטלטל בה ככל רשות היחיד. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, אֵין מְטַלְטְלִין בָּהּ – באכסדרה אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, משום שסבר שמואל דְּלֹא אַמְרִינָן באופן זה פְּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם, ונמצא שאין לאכסדרה זו מחיצות כלל, ומשום כך דינה כדין טלטול בכל הבקעה שהיא כרמלית ומותר לטלטל בה רק בתוך ארבע אמות. ואם כן נראה שאביי הסובר שאומרים פי תקרה יורד וסותם סובר כשיטת רב, ורבא סובר כשיטת שמואל.

דוחה הגמרא: אכן אַלִּיבָּא דְּשְׁמוּאֵל הסובר שלא אומרים פי תקרה יורד וסותם בארבע מחיצות, כְּווֹלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי – גם אביי מודה שהוא הדין שבסוכה לא אומרים פי תקרה יורד וסותם בארבע מחיצות, ואם סיכך על גבי אכסדרה הסוכה פסולה, שכיון שאפילו לגבי בקעה שפי התקרה עשויה לצורך חלל האכסדרה סבר שמואל שלא אומרים פי תקרה יורד וסותם כדי להתיר טלטול בתוך חלל האכסדרה, כל שכן בענייננו לגבי סוכה שפי התקרה נעשתה לצורך החלל שתחת האכסדרה ולא לצורך הסוכה שחוצה לה, ודאי שיסבור שמואל שלא אומרים בגג האכסדרה 'פי תקרה יורד וסותם' להחשיב כאילו יש מחיצות להכשיר את חלל הסוכה, והסוכה פסולה. ולכן אביי שמכשיר את הסוכה על ידי הדין של 'פי תקרה יורד וסותם' בארבע מחיצות, בודאי לא יכול לסבור כשמואל, אלא כרב הסובר שגם בארבע מחיצות אומרים 'פי תקרה יורד וסותם'.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אד"ר, תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום השלישי שהוכפל בו כי טוב, בו כותב אודות ענין גידול הזקן ואיך משפיע זה על פרנסה לכשיבוא הזמן להסתדר בפרנסה כפשוטה.

כיון שלדברי הכל זקן מגודל הוא הענין דצלם אלקים, ולדברי הכל משובח ביותר וביותר מהנהגה בהיפך, כמוכח אפילו בדברי אלו שאין אומרים שגידול הזקן מוכרח ע"פ דין דאורייתא, וכמבואר בספריהם, הרי ודאי שהמוסיף בקדושה ואשר צלם אלקים ניכר על פניו, מוסיף כל זה בברכת השי"ת, שהוא הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים, ואשר דוקא בו תלוי' פרנסתו של אדם ומובן שמילוי משאלות לבבו לגדל הזקן - מוסיף בענין פרנסתו בפרט.

ובפרט ע"פ דברי הזהר הק' שגדול הזקן (בלשון הזהר - נק' י"ג תקוני דיקנא) דאדם דלמטה הרי זה ממשיך מי"ג מדות הרחמים שלמעלה שהם בלי גבול, פשוט שזוהי הדרך לתועלת האדם ועוזרת לפרנסתו. ועיין בזה ביאור כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בפירושו יהל אור על התהלים (ע' 6).

ומהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו, שתהיינה כשרות כדין וכן ישמור על שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.